

P. 11.132

SUCEAVA

IANUARIE-FAUR 1933

An VIII
1933

FĂT-FRUMOS

Nr. 1

Director : LECA MORARIU

Ion
Cârdei

Suceava pitorească :
Sf. Dumitru

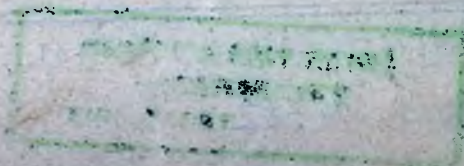
LITERATURĂ — ARTĂ — ȘTIINȚĂ — VIAȚĂ SOCIALĂ

3.152

14.382

ZOMBIE-TAT

THE ZOMBIE TAT

1000

FĂT=FRUMOS

An VIII
1933

DIRECTOR: LECA MORARIU

Nr. 1

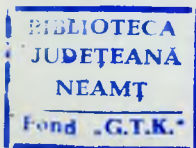
Austriecii sau, poate, Ungurii dela București!

Bucovina românească e în plină *desființare*! Și nu numai cu concursul unificării ei politicianiste (de pe urma căreia, insolența minoritară — îndeosebi cea de nuanță pseudo-germană — ne sfidează pe toate cărările), ci și din grația faimoasei administrații *bucureștene* (nu ne lasă inima să-i zicem: *românești*), care pretutindeni în Bucovina agită astăzi lozinca desființărilor. Nici Teatrul Național din Cernăuți n'a rămas cruțat, și nici Conservatorul Cernăuțean care, cu atâta vrednicie izbutise și dânsul să reprezinte, într'un centru de esență străină, prestigiul dominator al Culturii românești...

Să luăm deci bine și din vreme aminte că'n scurt timp, ca mâne, noi baștina oropsitei Bucovine vom activa doar numai prin instituțiile cari sunt numai ale suferinței și abnegației noastre, și pe cari nici o brâncovenie nu ni le poate lua: „Societatea pentru cultură“ (1862), „Junimea“ (1878), „Armonia“ (1881), „Școala română“ (1883), „Academia ortodoxă“ (1884), „Societatea Doamnelor române“ (1892), „Ciprian Porumbescu“ (1903), „Tudor Flondor“ (1920) etc. Ba o fi sosit poate chiar timpul să ne întrebăm ori de mai putem da concurs tuturor acelor instituțiuni cari — și dânsule! — ne reduc doar la rolul de simpli contribuabili coloniali — cheme-se ele oricum vor și vie cu încă pe atâta de răsunătoare embleme: „Liga culturală“, „Cultul uniformei“ etc.

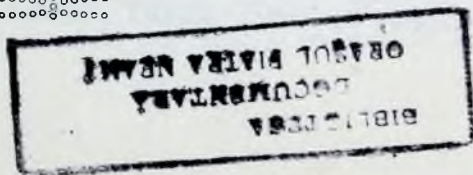
Români din cea mai urgentă Moldovă, câtă vreme „Capitala“ rămâne atât de surdă oricărei chemări la viață românească, pe care voi aveți datoria de-a o striga chiar și împotriva daltonismului bucureștean, — încingeți-vă hora dârzeniei voastre mai ales în jurul citadelor bucovinene *autohtone*!

Leca Morariu

14382

2482

 o o o o o o o o o o
 o o o o o o o o o o

Vrere=aș să mă spăl de jale...

Vrere=aș să mă spăl de jale —
apă nu mai curge'n vale.

Vrere=aș să mă spăl de dor —
nu mai curge cel izvor.

Pasul unde mi=l îndrum,
dorul, jalea sunt pe drum.

Unde mi=o călca piciorul,
calc cu jalea, merg cu dorul.

Pasul ori cât mi=l alung,
dorul, jalea mă ajung...

Jalea, dorul, de mă seacă
cum pustia seacă=o creacă,
e că mi=a mâncat norocul
dragostea — arz'o-ar focul!

Din volumul=manuscris: „Căntece pentru Lu”.

George Voevidca

oooOooo

Remember

(Pentru *Iosif Flaișer* 22 Ian. 1857 — 30 Aprilie 1900)

Răspund binevoitorului îndemn al revistei „Făt=frumos” de a scrie ceva în amintirea scumpului meu tată, fostul profesor dela liceul din Suceava, Iosif Flaișer.

Îmi amintesc de tata încă din timpurile de demult, ale copilăriei mele la Pomârla. Îl văd odată, în noaptea Învierii, în biserică lângă părintele Tănase, om vechiu de 80 de ani, omul boierului Anastasie Bașota, (ctitorul bisericii și al liceului din Pomârla, unde și tata a fost 11 ani profesor).

Altădată îl văd între elevii liceului, legând cărți (tatăl meu fiind un iscusit legător de cărți; posed încă și astăzi cărți legate la mâinile lui) și, de cele mai multe ori, la masa de lucru cefind și scriind. Nu odată îl vedeam întorcându-se acasă cu un teanc de bucoavne vechi. Le găsia prin podurile caselor. Ce bucurie pe el! Mergea de regulă singur în căutarea acestor odoare ale sale. Nu se găsia nime să-i înțeleagă predilecția sufletească și s'o trăiască împreună, și i se trecea în tăcere, cu iertare, această „manie” și „pasiune”.

Vara la serbările de fine de an școlar, la împărțirea premiilor, îl țin minte în fundul Aulei liceului, după masa cea verde, alături cu profesorii de pe atunci dela acel liceu : Severian Procopovici, Teodor Popovici, Ion Teleagă, Emil Popescu, episcopul dela Iași, Ioan Ianov, directorul Samson Bodnărescu, Lupu, Rusu și Putileanu. În aducerea aminte a elevilor mai mari trăia și Olinescu și Gherasim Buliga.

Cu glas tremurător directorul Samson Bodnărescu rostia cuvintele festive pe cari eu nu le înțelegeam, pentru că simțiam că nu trebuie să le înțeleg, ci să mă tem... Înțelegem numai ceea ce simțiam cu inima : Sunetele muzicii militare care era postată sub fereastra deschisă și cânta de te ridica în slavă cele șase tacte sărbătorești, fiecărui elev premiat, vremece episcopul și directorul așezau pe fruntea merituosului elev o cunună împletită din frunze de stejar.

Afară și în Aulă liniște și sărbătoare ; în suflet fiori și... lacrimi de fericire pe obrajii părinților cari nu se mai puteau stăpâni. De sus, din peretele din dreapta, de lângă chipul tăcut, rece și solemn al Regelui Carol I, Regina Elisaveta, într'un raiu de fericire, zimbînd ușor din cadrele împodobite cu brad, părea că și dânsa ia partea la bucuria înduioșatelor mame.

Acuma unul dintre profesori cetia un nume pe care-l știam și eu. De multe ori vorbise tata cu mama despre elevul care făcea cinste întregului liceu. Tatăl meu avea numai cuvinte de admirație pentru el. Delegații dela Iași — comisia examinătoare — rămânea uitată de răspunsurile ce le primia dela acest elev-minune.

„Acum i-a chemat numele“. Timid, aproape tremurând, se apropia de masă... Îl premiază... Cununa de lauri îl acopere... Muzica de afară... vestește lumii biruința lui. Din vrafurile de cărți, cărți frumos legate în roș, ce așteptau pe masă, cele mai multe le primise el. Lui, îi vorbise și directorul și episcopul mai mult decât celorlalți premianți. Nu era ochiu, să nu-l înghiță. Cu o închinare sfioasă mulțami celor din față și... se văzu în sfârșit iar la locul său. Era... *Vasile Bogrea*.

Cu elevi ca Vasile Bogrea și cu profesori precum îi avea pe atunci, liceul din Pomârla își ajunsese apogeul. Dar cu privire la acestea, spună-și cuvântul foștii elevi ai liceului „Bașotă“!...

Pentru mine veni o zi tristă. Părinții mi se pregăteau să se mute „la Suceava“! Tata își împacheta în lăzi mari de lemn nesfârșitele sale teancuri de cărți; Mama suspina. Iar eu împreună cu soră-mea, începurăm a cutreiera pomăful cel mare și locurile de după

casă ca nealțădată de adese... Ne luam rămas bun dela tot colțișorul. Nici de bieții câini n'am uitat. Atâta vreme tovărășisem împreună, la bine și la rău... Ne întristam că-i părăsim pe acești sărmani pribegi cari veniseră de prin sat cu bote legate la gât (să nu ajungă la popușoaiile oamenilor) și se oploșiră la „Institut“... Erau atât de hămnisiți când au venit! Și tata o punea în fiecare zi pe țiganca Ioana să le facă mămăligă...

Acu, la plecare, îmi era jale de ei ca după toată copilăria pe care o lăsam în urmă... Țin minte că mulți copaci am îmbrățișat ca pentru ultima oară și i-am sărutat... I-am sărutat mâna și părintelui Tănase și mi l-am luat cu mine, fără să vreau, chipul brâncovenesc al acestui patriarh creștin cu barbă lungă, albă ca zapada și cu glasul lin și domol... Ni era la toți atât de drag! Cât mi ți-i vara de jungă, noi copiii — îi tot stingheriam somnul de după masă. Când dormia mai dulce, cioc=cioc îi băteam la ușă aducându-i flori... ochiul boului... urzică moartă... și ce mai puteam găsi, și vecinic aceleași flori. Ieșia bietul bătrân și ne întimpina: „Cocuțelor, tocmai acu v'ați găsit!...“ și ne da cu bunătate părintească zahăr și colăcei.

Și acum la plecare și-a binecuvântat „cocuțele“. Trăsura a pornit. Clopoțeli sunau în ritmul monoton al cailor. Drum lung prin codrul Herței, Tata și mama tăceau, iar eu mă rugam lui Dumnezeu să nu ni se prăvălească trăsura... Seara descindeam în Suceava.

.....

Codrul Herței n-a despărțit de-o viață patriarhală care nu va mai veni..., nici pentru alde mine, și nici pentru alții...

În Suceava ne-am pomenit despărțiți în două: Mama cu familia; tata cu Cetatea, cu numismatica, cu deslegarea hrizoavelor strămoșești. În jurul lui cărți: Cărți deschise pe masă, cărți deschise pe scaune, cărți pe dușamele și, ici=colo, câte-un teanc de caiete de școală. Peste tot nouri de fum de țigară. Tata cu o lupă sub ochi, ținând câte o monedă subțire, care se lipia cuminte de buna lui mână înțelegătoare, așteptând s'o deslege și să spuie lumii ce minunate taine ascunde...

„Iar mă stingheriți!“ — era răspunsul lui, aproape stereotip, când îl poftiam la masă!

În fine venia. Totdeauna cu o carte! Se vedea cum cetește; nu se vedea când mănâncă. Se scula și, iar deadreptul la masa de lucru! Înainte de două după miezul nopții nu se culca niciodată.

De multe ori și mai târziu. Câteodată abia când se stingea dela sine lampa.

Plimbarea sa era : de acasă la școală sau la *Cetate*, sau pe unde auzise că mai sânt cărți din vechime,

De multe ori a bătut, împreună cu profesorul universitar I. Wrobel, drumul la Mănăstirea Dragomirna, unde-i atrăgea mai ales acea inscripție grecească ¹⁾ pentru care s'a frământat multă minte filologică.

Bine schițată e activitatea tatălui meu în documentul oficial rămas de la fostul arheolog și conservator C. A. Romstorfer și pe care-l dau în traducere sumară : „Nr. 753 din 8 Iunie 1910, Cernăuți. *Dovadă officioasă*. D-l Iosif Flaișer, fost profesor la liceul din Suceava, s'a ocupat acu de mulți ani cu cercetări și studii istorice și arheologice în Bucovina. Dela mutarea sa dela Pomârila la Suceava, a condus săpăturile cetății și a grijit de păstrarea și rânduirea sistematică a lucrurilor aflate. În toamna anului 1898 m'a însoțit la Cetatea Neamțului, pentru a studia împreună și a culege date istorice, și a completat apoi monografia mea asupra Cetății Neamțului ²⁾. Iar în anul 1900 a înțemeiat Muzeul din Suceava. Mi-a predat în acest an și o lucrare istorică asupra Sucevii, ca s'o public în Anuarul muzeului pe 1900. Timpul disponibil precum și economiile sale le-a jertfit pentru studii și lucrări științifice în interesul Bucovinei. Netăgăduitele sale merite pentru ridicarea și promovarea cercetărilor arheologice, le-a distins Comisia centrală din Viena, numindu-l pe d-l Flaișer *Membru corespondent* al ei, iar prin moartea lui dânsa pierde un zelos colaborator *Carl A. Romstorfer* c. r. Conservator“ ...

IOSIF FLAIȘER
(tânăr)

Dăm în traducere și decretul de numire al tatălui meu ca membru

¹⁾ Cf. și mențiunea lui Dr. Eugen A. Kozak, *Die Inschriften aus der Bukowina* 1903, 18 Nota 1.

²⁾ E vorba de : *Schloss Neamțu und einige Klosteranlagen in seiner Umgebung von Architekt C. A. Romstorfer. Im historischen Teile ergänzt von J. Fleischner*, Cernăuți, 1899.

corespondent al Comisiei centrale pentru monumente de artă și istorie — din Viena : „Nr. 420/1900 Viena la 27 Martie 1900. Domnule profesor, cu onoare Vă înștiințez că Comisia Centrală apreciind zeloasa D=voastră activitate pe terenul arheologic, a hotărît în ședința din 23 Martie 1900 a Vă numi Membru corespondent al acestei comisii. Salutându=vă ca nou organ al comisiei centrale, ne exprimăm speranța a ne putea și pe viitor bucura de valorosul și apreciatul Dv. concurs. Președintele (indiscifrabil)“.

Cu finea lui Martie 1900 acest decret sosia la Suceava, iar cu finea lui Aprilie al aceluiaș an, noul membru al Comisiunii centrale din Viena se stinge din viață, tocmai când se afla în *cea mai fericită așteptare* de a fi numit membru al Academiei Române din București, Treizeci Aprilie 1900 !

Cu o săptămână înainte, tata mă luase pe mine și pe soră=mea la *Zamca*. Avea de descifrat inscripția unei pietre din apropierea vechii mănăstiri armenesci. Bătea un vânt de primăvară. Noi copiii ne pierdusem răbdarea și=1 tot rugam pe tata să vie acasă. Dar tata ne=a făgăduit „bomboane“ și atunci, am așteptat mai departe...

Într'un târziu pornirăm. În drum spre casă tata mai abătu pe la *Muzeu*. Era instalat de el în „Casa armenescă“. Stete și acolo, aproape două ore, în odăile neîncălzite. Noi fugirăm acasă să=1 păm mamii. Veni pe urmă și tata, zimbind de departe, ca un vinovat... cinstit...

A doua zi a stat în casă. Simția junghiuri. A treia zi a căzut la pat... și... încă numai cinci zile aveam să am *Tată*. De demineața până seara ușa nu se mai închidea. Numeroșii săi prieteni veniau să=1 tot vadă. Noaptea de Duminică spre Luni am adormit cu ochii roși de plâns și cu „Visul Maicii Domnului“ sub perină. Luni de demineață ieșiră dela tata, cu lacrimi pe gene, foștii săi profesori, Ironim Muntean și frații Samuil și Dimitrie Isopescu. După o oră a sosit părintele Pancratie Sidorovici cu Sfintele Taine. Mama m'a trimis la „doctor“ (ca să nu fiu acasă...). Presimțiri negre mă chinuiau. Soare, zi de primăvară, parcul (pe unde îmi era drumul la medic) iverzit, fraged, verde, școala din mijlocul parcului, cu atâta viață voioasă în ea. Prin fereștile școlii mă ajungeau cântările copiilor : că primăvara toate le reînvie, ... că vine „dulcea lună Mai“...

Medicul mă trimise acasă... că vine el singur, mai pe urmă...

Cu pași leșinați mă apropiam de casă. Când fui în dreptul bisericii Sfântului Nicolai, clopotele sunau, se tânguiau și grăbiau par că

să ducă lumii veste mare, veste grabnică. Voiam să ajung acasă, să văd că nu e adevărat lucrul de care mă temeam. În cale mă întîm-
pina sora: „A murit!“.

Plînsul nu mă lăsa să vorbesc. Durerea nu mă lăsa să plîng. Săriră vecinii. Fiica profesorului Dimitrie Isopescu, ne luă de mână, pe mine și pe soră-mea și ne duse la ei acasă. Ne vorbea, ne ne-
tezia. Cu îndârjită greutate îmi împinse în gura încleștată o linguriță de dulceață. Cea mai amară dulceață din viața mea...

Suceava de altădată: Sacagiu (Fot. de farmacistul Leopold Bischoff 1908)

Pe la amiază, ni s'a dat voia să-l vedem pe *Tata*. Mă duse de mână chiar Mama. În odaia cea mare pe catafalc bietul tata, ne-adormitul atîtor nopți de veghe, dormia în plină zi de primăvară... Un „Tatăl nostru“ spus în genunchi și-un ultim sărut pe mîna Tatii. Era foarte grea și atît de rece... Am ieșit în grădină să nu mă vadă nimeni... Mă rugam bunului Dumnezeu să-l învie pe tata și veniam apoi în casă și iar ieșiam să fac mereu aceeaș rugăciune...

Dela Cernăuți sosiră rudele. Lacrimile lor mă mîngăiau. Numai lacrimile mamei mă ardeau.

A doua zi un lung convoiu dela casa noastră pînă aproape de piață. Directorul Ștefan Repta cu profesorii roiu în jurul său — după datina de atunci — toți în uniforme... Și aproape întreg orașul mi-ducea pe tatăl meu cu alaiu...

„*Ca umbra, ca fantasma...*“ cântau în biserică...

La cimitir am auzit ceva despre cerul albastru... despre un loc acolo pentru sufletul său nobil...

Cuvintele s'au rostit, lacrimile s'au vărsat, zgomotul sicriului când se întâlnește cu pământul ne-a pătruns lugubru.

.....

Acasă, odaia unde fusese așezat tata — goală. Într'un păhar ardea o lumină. Într'un colț, în fund țărâia cântecul unui greier... ca printre ruinele Cetății lui...

„Și vechea cetate a Sucevei, a rămas văduvită de un duh bun“ obicinuia să zică neuitatul Părinte Constantin Morariu de câte ori mă întâlnea. „S'a mistuit muncind pentru neamul nostru“ scrie acelaș regretat Părinte în „Neamul românesc“ din August 1910.

În „Neamul românesc“, într'unui din numerii anului 1912, anonimul *Peregrinus* (= V. Bogrea?) vorbind despre foștii profesori ai liceului din Pomârla amintește de scrierea filologică a tatei: *Vorschläge zur Berichtigung des Catultextes* — lucrare care a găsit aprecierea unui profesor dela Universitatea din Oxford. Această lucrare a fost tipărită și'n anuarul liceului din Suceava pe a. 1897/98.

Din lucrările publicate, Dr. I. Polek amintește în Anuarul Muzeului din Cernăuți pe a. 1901 (*Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museums, Neunter Jahrgang*) la pagina 153: *Zur Geschichte der Stadt Suciava* apărută în acelaș anuar a. IV 1896 și a. VIII 1900.

În menționata dovadă oficioasă, C. A. Romstorfer spune că a primit dela Iosif Flaișer spre publicare o lucrare istorică despre Suceava. O fi cea din Anuarul VIII 1900?...

Și aproape întreaga lui trudă a avut această soartă. Mulți au uzat de bunacredința mamei; au pătruns în biblioteca tatei și au luat cu ei lucrul mânilor lui.

Dar *nomina sunt odiosa*; și cu atât mai frumoase sânt acele nume cari îi cinstesc amintirea și nu-l uită pe muncitorul atât de devotat sfântului trecut românesc.

Cu ocazia inaugurării Muzeului „Porumbescu“, istoricul și Ministrul Alexandru Lapedatu rostia cuvinte elogioase în amintirea lui Iosif Flaișer, iar directorul Muzeul Porumbescu, d-l Leca Morariu preciza că acest Muzeu „a fost inaugurat oficial la 10 Ianuarie 1900 la inițiativa regretatului profesor Iosif Flaișer, Român, foarte Român, cu tot numele lui străin“.

Și a fost Român și din brațele maicii sale, Magdalina Golombovici, care și-a crecut copiii românește.

În sufletul meu, în toate preocupările mele, Cetatea Sucevii,

Muzeul și colecțiile lui și tatăl meu una sânt, — deschizându-mi aceeași rană care nicicând nu se va tămădui.

.....

De câte ori și noaptea'n vis Te văd, iubite Tată, să-mi spui că lucrul tău pe acest pământ, n'ai avut vreme să-l isprăvești. Și acum Te-am simțit iar lângă mine. Pe hârtia albă mâna îmi îmbla în voia sufletului. Acum ochii mi s'au umezit, mâna s'a oprit! Mai vină, tată!...

Preotul Ioan Flaișer

De-ale Cirebirilor III

Texte istro-române din Jeliän

(Continuare)

2. Cînd av prevtu vaca fost...

O vota²⁾ av o jensca preutului³⁴⁾ lapte purtat. Și dus-l'=av ure do zile maia lapte. A treia zi av fil'a trimes cu lapte lu preutu. E mușata fetina²¹⁾ a fost...

Cînd a verit cea fetina la prevtu, alu prevtu s=au mușata vezut. Atunce prevtu av=0 deștro⁷⁸⁾ pus cole ăñ ocna cu capu, che neca se nazire⁷⁹⁾ cole, che va raiu vede... Atunce av=0 c=0 morșe⁸⁰⁾ cașat dupa cap... Și av=0 derupoi⁸¹⁾ pol'ubit⁸²⁾ (ali : futut⁸³⁾)... Atunce de cînd av=0 lasat, (și) cea feta av mes acasa jalosna.

Cînd a verit acasa²⁾, maia av=0 întreat : — Ce-ț ie? —

Ia nu l'=a vrut spure. E maia, co⁸³⁾ de ia, che ce=l' ie... E ia av zis : — Rușire ăm=ie spure...

— Neca nu-ț ie⁸⁴⁾! Spure tot, pomalenco și mușat... —

Atunce ia l'=av spus : așa și așa av prevtu de mire facut...

Maia=l' zice : — Bire! Do domareța⁸⁵⁾ io ăl' voi duce laptele.—

Ata domareța ăl' duce maia laptele. Cînd vire cole, prevtu se ărde... E cea maia s=a poșnit cătra ie ărde... E prevtu av mislit che-i și ia așa, che va și ia...; che va și al'ei⁴⁾ raiu arata³⁾... Atunce=l' prevtu zice ale²⁴⁾ maie : — Gospo — zice — ămnaț în cea ocna veț raiu vede! —

E ia zice lu prevtu : — Pureț voi manche capu cia ; voi vede, se a vostru cap mesere, va și=a mev. —

Pretin²¹⁾ a pus capu ăñ cea ocna... Atunce=l' cea „gospa“

cu clinu-l⁸⁶⁾ stisnit. N=a putut ie capu zguli afara⁸⁾, negh țirut=s=a prețu ca și l'epuru ă n fi'are⁸⁷⁾. N=a putut oc'i ni cole⁸⁸⁾.

Atuncea av cea maie mes din vițelu. Și adus=a cinci litre de lapte. Și atuncea a ia pre hîrbătu alu prevtu laptele liveit. E vițelu av de... potriiba cațat... Ala-l ștoței⁷⁴⁾ și suje de potriiba, c=a mislit che de vaca suje... E prevtu a poșnit iohchei!

Ielena Turcovic nera lui Mate
(fot. 8 Sept. 1927)

Povestașul Mate Turcovic cu soția sa
(fot. în 8 Sept. 1922)

Atuncea=l' ghospa zice: — Tu ai ier a me fil'e, e astiez a tire a mev vițē. Domnu cu tire acmō, pârla⁹⁰⁾ nazat verir..., che te voi inca¹⁰⁾ o vota! Neca=ș=tu⁸⁴⁾ prevtu!... —

Auzită în 5 Septembrie 1927 dela Mate Turcovic zis și Rade (de 56 ani vârstă) din Jeian (Nrul casei 20).

NOTE

⁷⁸⁾ Lexic.: Cuvânt specific jeiănean. Etimonul it. *destro* = iscusit, ab'il (cf. Mor., „Jun. lit.” 1928, 274 Nota 19).

⁷⁹⁾ Lexic.: Pentru etimologie cf. croat. *nazirati* (Pop. II 128) = a zări, a vedea nelămurit (cf. dacorom.: *ți s'a năzărit*). Atestări: „Țe te nezirești?” Pușc. I, 42/5; apoi Mor., L. fr. n.: „E fil'a... l'i se nazire” 127; „Și tați se naziruis în sus” 149; „și l'i se nazire” 156; „pac te nazire” 161; „și mul'ara che l'i se ă n ocl'i vāvāc nazire omului” 168.

80) Lexic. : Etimonul ?

81) Fon. : La fel *derupo* Mor., L. fr. n. 131², 145, 161 și *dirupo* Mor., L. fr. n. 128; dar *derăpo* Mor., L. fr. n. 132².

82) Lexic. : Etimonul croatul *poljubiti* = a săruta; *poljubiti-se* = a se săruta, a se dragosti. Cf. : „e ie av=0 derupo pol'ubit“ Mor., L. fr. n. 131; „e iel' che s=av pol'ubit“ Mor., L. fr. n. 174.

83) Sintaxă și Lexicologie : Brahilogia co de *ia*; — Etimonul croatul *kod* = lângă, pe lângă, la. Cf. în Mor., L. fr. n. : „pac l=au co de cur pripicuit“ 125; „a poșnit politizirui co de gospa“ 139; „a poșnit ... co de ia chiaculei ca și un còcot“ 139; „a poșnit scachei co de cea băciva“ 148; „co de a lui case“ 174. — N. B. În fraza : „te veț co io asteze da?“ Pușc. I 48/5 nu e atestat acest co, cum crede Pușcariu (Pușc. III 306), ci conjunctivul cu schema *che* + viitor (cf. Mor., D. C. I 83 Nota 86), deci : „c=oi io . . da“ !

84) Morf. : Conjunctivul jeiănean al verbului auxiliar *săm* se prezintă cu schema *neca* + indicativul prezent dela *săm*, *ăș*, *ie* . . pe când Uciării (ca și Dacoromânii) mențin alături de conjuncție formele etimologic=conjunctive *fiu*, *fii*, *fie* . . Alte pilde jeioante dela Mor., L. fr. n. : „negho neca sâm“ 151; „Neca nu=ț ie rușire“ 113; „Nu porta! Neca ie (sc. dracu)!“ 117; „Neca ie!“ 153; „l'=av zis . . che neca nu=l' ie frica“ 174. — Și întrucât *ă* afirmativ (Mor., „Făt=fr.“ 1928, *Ž.* și Mor., „Jun. lit.“ 1928, 275 Nota 24) poate dobândi accepțiunea *este*, *ii*, dăm și de conjunctivul : „Neca *ă*“ Mor., L. fr. n. 117 și 119.

Leca Morariu

ooo©ooo

Epigrame

Perpetuum mobile

Un perpteuum mobile
Cine l=ar putea afla ?
Eu! Desfid pe orișicine :
L=am găsit! E gura ta!

Divei . . . anticvate

Ca să nu fii de ocară
Când vei mai cânta vreodată,
Și să poți urca mai sus,
Să=ți aduci de=acas'o scară! . . .

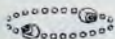
„Game“ . . .

Doamna face repetiții
De cântare ; minunat!
Și eu fac . . .
de fluerat!

„Sirenă“

De=ar mai fi minuni pe lume
Aș avea un dor :
Să te văd sirenă,
Dară pe=un vapor! . . .

A. Doina

Teatrul de păpuși

Noțiune, la noi, încă puțin cunoscută ! Întimpinată sau cu un surâs blajin, pe fața bătrânilor : „Un joc pentru copii“ — sau cu un surâs disprețuitor, pe fața celor adulți, cari nu se pot interesa de aceste jocuri „pentru copii“. Copiii, săracii de ei, necunoscând farmecul acestui admirabil mijloc de educație al lor, stau indiferenți, pe când părinții lor, cuprinși de o neînțeleasă orbire, îi lasă pradă literaturii de bucatărie . . .

O fericită încercare, pe terenul acesta, a făcut-o prof. Teodor Nastasi, ajutat fiind de dna sculptoră Ioana Basarab. Cu un deosebit zel și cu mult devotament, d-l Nastasi a întreprins mai multe turnee prin țară. Autoritățile au stânjenit însă foarte mult această laudabilă inițiativă. Să întoarcem pagina . . .

În Cehoslovacia rolul educativ pe care-l are teatrul de păpuși a fost înțeles pe deplin. Cehoslovacia numără astăzi mai bine de 2 mii teatre de păpuși, subvenționate parte de stat, parte de instituții de caritate sau sprijinite de Asociația Socolilor sau de particulari. Afluența copiilor în aceste locașuri de fragedă bucurie este atât de mare, încât de multe ori locurile nu ajung, iar mititeii cari nu s'au îngrijit de bilete de cu vreme, cu lacrimi în ochi trebuie să se întoarcă acasă.

Omul matur abia e în stare să-și inchipue bucuria și extazul copiilor în clipa când „Kašparek“ (Kasperl = o figură comică), apare pentru a-i distra ; iar când acesta ajunge în vre-o încurcătură, atunci să auzi strigăte și îmbărbătări ca acele, trimise scenei din partea minusculei auditor ! . . . Nu rareori auzi și câte un plânset, când bietul *Kašparek* îndură vre-un rău, vre-o bătaie. La sfârșitul piesei, ropote de aplause ; și ce de vorbe și ce de râsete, până acasă ! În fine, emoții în toată puterea cuvântului !

Iată-l deci raiul copiilor de aiurea ! Și nu numai al copiilor ! Cei vârstnici, nu odată întrec numărul copiilor. Vin să-și retrăiască fericitele clipe ale copilăriei lor ; și râd și aplaudă de-avalma cu copilașii lor.

Subiectul pieselor e luat, nu numai din lumea basmelor, ci și din istoria națională, și — împrejurare foarte salubră — din viața reală. Deaceea teatrul de păpuși s'a înfipt adânc în viața poporului ceh ; teatrul de păpuși e aice un lucru foarte serios și un mijloc indispensabil pentru educația copiilor. Așa se explică sporirea mereu crescândă a acestor teatre. Ba de necesitatea acestor teatre, chiar di-

rectorii de teatru și chiar actorii sunt atât de pătrunși, încât, cu multă tragere de inimă, se dedică misiunii de a-i cultiva pe copii în aceste taine ale frumosului și ale binelui.

Cel mai modern și mai reprezentativ teatru de păpuși ceh, e astăzi „*Riše Loutek*“ (Împărăția marionetelor) din Praha. Istoricul acestuia ne va lămuri pe deplin ce înseamnă și cât zel și muncă reclamă un teatru de păpuși. În vara anului 1915, câțiva prizonieri cehi, în armata rusă, încartiruiți la Nijni-Novgorod, au întemeiat, din propria lor inițiativă, un teatru portativ de păpuși, construit de măestrul sculptor Sucharda, ajutat de câțiva inși : Căpitanul V. Vrtek, V. Barth, R. Raș, I. Stanek, Pešek și alții. Reprezentațiile avură un mare răsunet, nu numai între soldații cehi prizonieri, dar și între soldații și ofițerii ruși. Toți acești colaboratori ai teatrului de păpuși, înființat în timpul bubuifului de tunuri, și-au făcut apoi pe deplin datoria față de neam și țară. Înrolați ca legionari în legiunile cehe, soarta i-a împrăștiat, în curând după aceea, pe întinsele câmpii ale Rusiei și ale Siberiei, dar aceeași soartă i-a cruțat și le-a permis să se întoarcă în pământul țării lor slobode. Lucrul început, sub vitrege împrejurări, nu putea să nu continue în timp de pace. În Sept. 1919, vechii prieteni se regăsesc. Legionarii Vrtek, Barth, Stanek și alții pun temelie unui teatru de păpuși în stil mare : „*V řiši loutek*“ (În împărăția marionetelor). Comuna suburbană Bubeneč din Praga le pune la dispoziție o sală într-o școală secundară. Ideia devine realitate matură. La 26 Sept. 1920, noul teatru de păpuși își deschide porțile în fața micilor vizitatori. Ansamblul teatrului, elită a societății cehe, depune așa zel, încât *Imperiul marionetelor* se ridică în curând printre cele dintâi vechi teatre ale Capitalei cehoslave ! Fapt de care să nu ne prindă mirarea. Membri în această asociație teatrală sunt : Consilieri de stat, profesori, maiștri de muzică, sculptori, pictori, redactori, studenți etc. Teatrul cuprinde 300 locuri. Scena are 3 m lungime, 2 m înălțime și 1'6 m adâncime, păpușile ajung înălțimea de 65—70 cm ; iluminatul e electric, cu mai multe arlechine și reflectoare. Teatrul dispune și de o orchestră proprie.

Dela 26 Sept. 1930—30 Mai 1928, s'au dat 683 reprezentații, la cari au participat 146.000 spectatori, cifra medie fiind 228 de spectatori de reprezentație. Cifre elocvente ! . . .

La 1928, acest teatru intră într-o nouă fază. Biblioteca orașului Praha își clădește un palat al său, și atunci, grație împrejurărilor, e

luată în considerare și clădirea unui teatru special de marionete. Primul de acest fel în Europa !

Societatea „Riše loutek“, prima „inter omnes“, își fixă sediul în noua și moderna construcție.

Câteva amănunte ! Acest teatru de păpuși e clădit în stilul obișnuit al teatrelor : cu foyer, garderobă, bufet, balcon etc. Are 300 locuri treptate, scaunele fiind mobile, în jos și'n sus, așa că fiecare copil, chiar cât de mic și ori unde ar ședea, poate vedea scena. Teatrul are în față loc pentru o orchestră (de 14 inși). Scena e de 5 m lungă, 2'6 m înaltă și 1'2 m adâncă, având o construcție specială, asemenea unui ascensor care se poate scobori chiar 2 etaje în subsol, unde se pregătesc culisele, pentru actele următoare. Teatrul dispune de 300 păpuși și de multă mobilă din toate epocile. Păpușele, mobila, culisele, costumele, sunt lucrate toate de artiști, membri ai teatrului, în atelierele proprii, conduse de însuși maestrul Sucharda și de soția sa — și ea pictor academic. Instalația electrică poate rivaliza cu cea a oricărui teatru mare modern, dând luminile cele mai superbe costând peste 3 milioane lei. Dela 1928—1932, teatrul acesta a dat 520 reprezentații, vizitate de 125.000 de spectatori.

Până ce o piesă trece rampa, se fac multe repetiții, teatrul excelând prin cel mai desăvârșit joc al păpușelor, cari sunt conduse cu ajutorul a 15 și chiar mai multe ațe. Sunt chiar actori de profesie cei ce vorbesc și totodată conduc păpușile. Păpușa imită exact toate mișcărilor omenești (cu capul, trunchiul, brațele și picioarele).

Teatrul de păpuși nu-i deci atât de „jucărie“ și nici nu este o „simplă distracție“, ci-i o artă și încă una din cele mai generoase și mai educative !

În actualul sezon, protagonista între teatrele de păpuși cehoslovace, „Riše loutek“, pregătește și o piesă compusă după basmele și poveștile românești, cu titlul : „Povestea unei seri“, piesă alcătuită de cunoscuta și mult apreciată noastră cântăreață *Vera Mora*, în colaborare cu artistul dramatic M. Pilat. Muzica pentru orchestră și arile domnițelor și ale prinților, e compusă din motive românești, așezerea de *Vera Mora*, în colaborare cu prof. de muzică din Pisek, *Jozs Jaro*. Decorul va fi ținut în stil strict românesc.

Iată-l deci teatrul de păpuși, într-o țară care știe da oricui ce-i al său...

Milan P. Șesan

„Criticul“ G. Călinescu!

I.

Meschinul și ... „talentatul“ (!) falșificator și ponegritor al lui Eminescu, deci acel G. Călinescu (*Viața lui Eminescu* 1932) executat atât de temeinic și de iremediabil de d-l Leca Morariu¹⁾, se bucură chiar și la București de reputația pe care o merită. Căci iată ce ni-i dat să cetim în simpatica²⁾ publicație a d-lor M. Polihroniade și I. V. Vojen „Axa“ (An. I Nr. 4 din 22 Dec. 1932)!

Al. Criță

II.

Secătură critică

D-l G. Călinescu, profesor de italiană la „Liceul Șincai“, dacă nu ne înșelăm, a ajuns — după diverse peregrinații pitorești și pline de un subtil lichelism — mâna dreaptă a d-lui Mihail Sevastos la „Adevărul Literar“. Evident, ca orice dezertor, a fost primit cu brațele deschise de bivolarul care păstorește turma „Adevărului Literar“, unde diverse Izabele înviorează cu grafiile lor fanate, galantarul, alături de diverși Topârceni, Minulești, Teodoreni și Petrești. Dela înălțimea avantajilor materiale procurate de editura „Adevărul“ d-l G. Călinescu e lansat și se lansează. Treaba lui și treaba lui Mihail Sevastos! Dar d-l Călinescu face pe independentul, d=sa dă lecții publicului și scrie suficient și măreț:

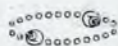
„... există un număr de cronicari părtinitori din prietenie, fie venali. Editurile organizează reclame plătite și pot face pe neinițiți să creadă că o carte e prețuită“.

Într'adevăr impertinențele d-lui G. Călinescu întrec orice margini. Această secătură, venală până la refuz, care a scris difirambice articole despre porcăriile numite „Dorirea“ de Leoneanu sau „Anul

¹⁾ În buletinul „Mihai Eminescu“ An. III 1932 fascicol 9.

²⁾ Si-i zicem simpatică, pentru că iată ce precepte (ale noastre!) profesează: „Am disprețuit întotdeauna atitudinile de mijloc al oamenilor comozi, pe cari intranșigența și pozițiile tranșante îi jenează. Îi jenează nu numai pentru că mintea lor este incapabilă să tragă concluzii hotărâte din premise acceptate, ci mai ales pentru că interesele îi împiedică să fie negri sau roșii. În locul culorilor bine definite preferă violetul sau rozul, cu care e mult mai ușor să fe strecori și să-ți vezi de treburile!“ — articol editorial de M. Polihroniade în aceeași Axa.

1931 în plastica românească“ de H. Blazian, pe motivul că „nu le va publica în volum“ este prototipul criticului plătit. Ca atare ar trebui să-și înghită mulțumit lefurile, să facă servicii lui Sevastos și să tacă. Secăturismul venal este mai odios în critică decât oriunde.

La Voroneț

(Pagini de carnet)

4 Oct. 1913

Sânt abia de câteva zile în acest Humor pe cât de frumos pe atâta de înstrăinat! E astăzi ziua împăratului Francisc Iosif I! Să nu ne uităm deci datoria — față de noi!... Și pornim la Voronețul lui Ștefan și al Codicelui Voronețean...

Tovarășul meu de drum, d. A. Larionescu, nu mai contenește cu povestitul. E vorba de necazurile Românilor din acest românesc district al Humorului. Îl urmărești distrat; și gândul ți-i dus departe, în alte vremuri.

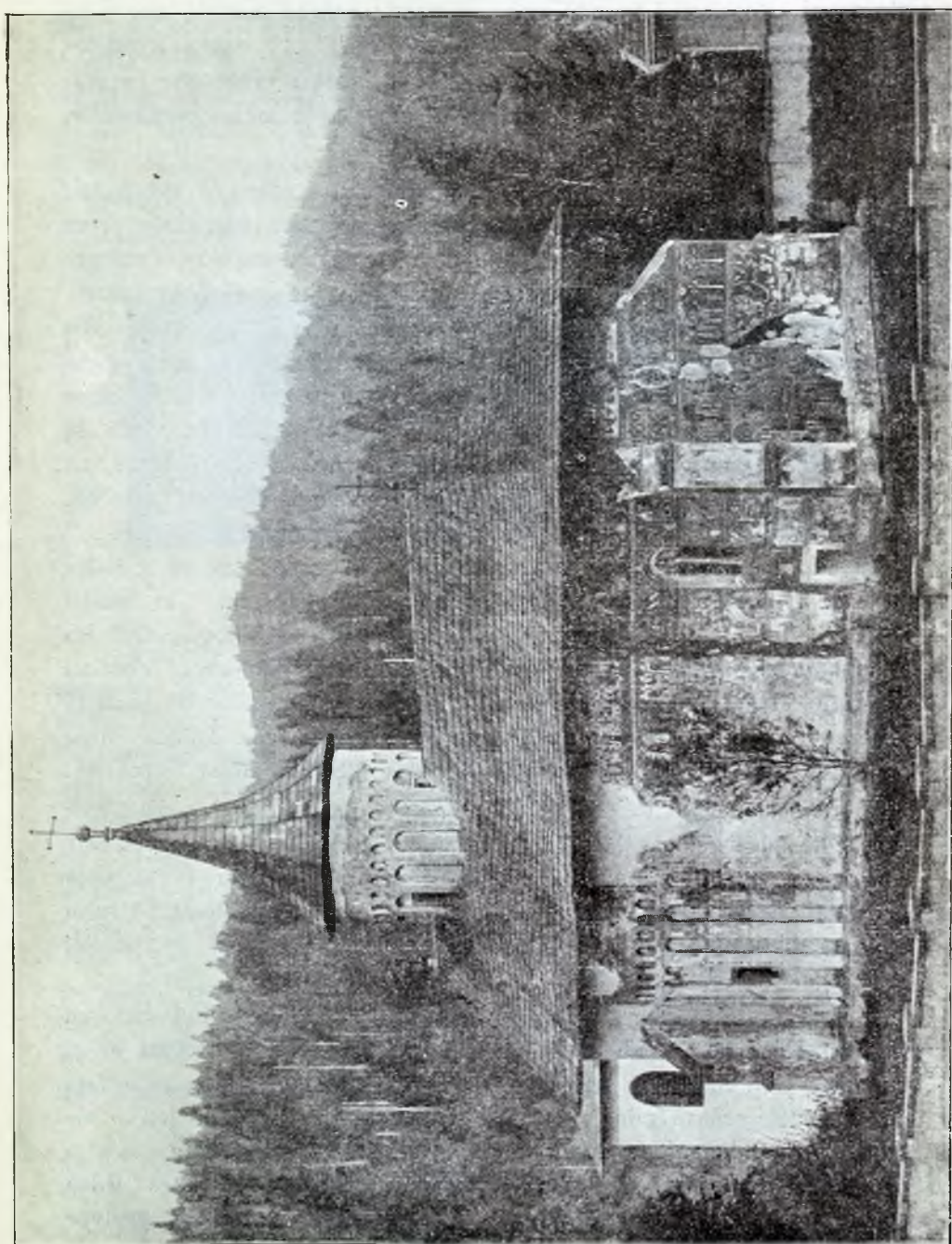
Dealurile Humorului — sânt abia pragul muntelui nostru: nu prea înalte și cu vegetație de tranziție, cu linii domole și îngăduind destul orizont, pentru ca să nu simți, ca uneori în plin munte, cum ți se îngustează văzul și sufletul.

E toamnă în țară. Ca într'o frenezie a ultimului adio, măgurile se îmbată de atâta aur al soarelui. *Albastrul* cerului cântă ca o cio-cărlie, *galbenul* toamnei, al celei mai măiestre palete în zugrăvirea părerii de rău, înduioșează, și *focul* ruginirilor arde ca un zbucium. Sânt colorile cari mai ales intră în pânzele țaranului nostru, căci ei mai mult le vede.

De aici, din șoseaua Humorului, panorama e unică.

Ne rumpem din drumul mare și o pornim la stânga. Albe, căsuțele sătești înviorează fundul peisagiului. Moldova se vestește cu viteazul ei freamăt de ape; și iată-o acum în toate variantele ei de albastru. O punte șubredă tremură deasupra prundișului. Apele gonesc năvalnice. Se întunecă ici, când se zdrumică de frământarea bolovanilor, spumegă colo, când se izbesc în steiuri, și adorm încremenite în ochiurile fără fund de coloarea sidefului. Moldovă, care cu fiecare val al tău ne cântă un *nume*, slavă ție și închinare!

V O R O N E T

V O R O N E T

O surpriză, un bun augur — s'ar părea că odată cu trecerea Moldovei ai fi trecut în altă țară: la poarta satului o tablă zugrăvită în *treicolorul* nostru anunță „Comuna Voroneț“. E opera învățătorului și prietenului din îndepărtate vremi de școală Gheorghe Gemănariu¹⁾ pe care-l și găsim în grădina casei sale, la lucrul pământului. Ne însoțește și ne va fi și dânsul călăuză.

Mănăstirea răsare deodată ca o minune, — căci ea evocă atât de adânc vechimea, de pare-că aevea auzi povestea bătrânului Neculce: „Iară Ștefan Vodă mergând dela cetatea Neamțului în sus pre Moldova, au mers pre la Voroneț, unde trăia un părinte sehastru, pre anume Daniil, și bățând Ștefan Vodă în ușa sehastrului să-i descuie, au răspuns sehastrul să aștepte Ștefan Vodă afară până și-a isprăvi ruga. Și după ce și-au isprăvit sehastrul ruga, l-au chemat în chilie pre Ștefan Vodă și s'au ispovedit Ștefan Vodă la dânsul; și au întrebat Ștefan Vodă pre sehastru ce va mai face, că nu poate să se mai bată cu Turcii; închina=va țara la Turci, au ba. Iară sehastrul au zis să nu o închine, că războiul este al lui...“ — și celelalte pe cari le=va cântat Bolintineanu și pe cari ni le mărturisește frumoasa pisanie patrată de pe ușa pronaosului. „Io Ștefan Voevod, din mila lui Dumnezeu Domn Țării Moldovei, fiul lui Bogdan Voevod, au început a zidi acest hram la mănăstirea Voroneț în numele sfântului și măritului mare mucenic și purtător de biruință Gheorghe, la anul 6996 (1488), luna Mai 26 de zile, Lunea după pogorirea Duhului sfânt, și sfârșitu=s'au întru acelaș an, luna Sept. 14“.

Îți scalzi ochii în cea mai viaie armonie de colori a zugrăvelor și te silești să deslegi înțelesul unui amănunt al acestei picturi. Dar iată-l sosit păintele Iliuț! Cu toată oboseala drumului (vine dela Cernăuți, dela nepravoslavnică adunare de protest împotriva Rusului Manastyrski), ține să ne lămurească despre odorul încredințat grijii sale.

Întrăm în pridvorul pe care în anul 1547 Mitropolitul Sucevii Grigori Roșca l=va înădit în ctitoria lui Ștefan. Partea adăogată se și cunoaște prin marile ei ferești gotice cari constituie o disonanță față de celelalte ferestruie micuțe, printr'o crăpătură de sus până jos a zidului, care indică apriat locul înădirii. O barbară muruială cu var și tencuială s'a încercat să dregă stricăciunea, nesfiindu=se de a strica cea mai frumoasă veche zugrăveală. Și iată-l, în cuprinsul pridvo=

¹⁾ Mort în războiul Austriei pentru un steag care n'a fost *treicolor*!

rului, mormântul munificentului ctitor=adăogător Grigori, care știm, a și pus să i se zugrăvească, la fel cu restul bisericii, pridvorul ce avea să-i cuprindă odihna de veci: o piatră cu bogate înfloriri ornamentale în chip de potire. Inscripția slavonă mărturisește în spirit cu adevărat creștinesc cum în zilele cucernicului(!) Domn Io Ilieș Vodă (Turcitul de mai târziu!!), Grigori, vărul și, am putea zice, Mitropolitul lui Petru Rareș, *cuprins de spaima morții, în vârstă de 73 ani, și gândindu-se că păharul acesta nu poate trece, și-a făcut acest mormânt ca să-i fie de pogrebanie.*

Epitaful lui Daniil Sihastru (la Voroneț)

Trecem în pronaos la mormântul celui ce, după tradiție, l-a făcut pe Ștefan Vodă să ridice în cuprinsul unei acu existente mănăstiri Voroneț acest locaș, care el singur mai dăinuește azi. Piatra de mormânt iarăși sumptuos sculptată cu o întreită suprapunere a unui motiv ce închipuiește frunze în forma inimii. În partea dela cap și'n cea dela picioare puțină inscripție slavonă, care zice: „Aceasta e groapa părintelui nostru David, schimnic Daniil“. Daniil Sihastru al nostru, pe vremuri un sfânt, la moaștele făcătoare de minuni ale căruia curgea lumea de departe, iar astăzi un uitat!... Îl pomenia doar și poetul Mitropolit Dosofteiu în opera sa „Viața și petrecerea svinților“ zicând: „Mulți sfinți se fac și la Rusia și până astăzi... dar încă și din Români mulți sânt a căroră am văzut viața și traiul lor, dară n'au fost căutați, fără numai Daniil de Voroneț și Rafail de Agapiea, a cărui i-am sărutat și sfintele moaște“.

În partea din stânga pronaosului, la locul ce corespunde exact mormântului lui Daniil, un alt copios epitaf, cu înfloriri de adevărată bogăție bizantină, închipuind un lujer împletit, dealungul căruia, la dreapta și'n stânga urmează tot o pereche de flori și una de frunze. Sus, în vârf, doi boboci de floare. E mormântul Marelui-Vornic

Gligorcea, din zilele lui Ieremie Movilă, mormânt pe care, cum zice inscripția slavonă „l-a făcut și l-a împodobit jupâneasa Anghelina soțului ei, jupânului Gligorcea, fost Mare-Vornic, care s'au pristăvit și s'au îngropat aicea împreună cu preaiubita sa maică, jupâneasa Maria...”

Aceste trei epitafuri împreună cu cel, foarte bine păstrat, al *smeritului ieromonah Filot(ei)*, astrucat afară sub peretele dinspre miazăzi al naosului, sânt pietrele mai frumoase din cele opt bătrâne pietre de mormânt ale bisericii din Veroneț.

Stranele ne atrag acum atenția, stranele din despărțitura aceasta și cele din naos — unele dăruiri ale Mitropolitului Grigori — : de-săvârșite capodopere de sculptură a lemnului. Pe un jilt gravată o scenă de vânatoare : Cerbul gonit fuge de arcu săgetătorului vremece din față îl întimpină, cu un crac de copaciu în mână, un alt vânător ; e hăitașul. Și când ai sta să ascuți, ai auzi bătaia regulată a carilor cari fără de milă sfredelesc în lemnul acestor neprețuite odoare. Făina lemnului zmăcinat se așterne rânduri-rânduri pe podeală și paraclisierul zi de zi tot mătură moviștele de pulbere, spulberând în vânt, fărâmă de fărâmă, câte o părticică din strămoșeasca noastră artă!...

E totuși încă o atât de mare bogăție în acest muzcu al Moldovei, și n'ai ști unde să te oprești mai întâi.

Pulturile octogonale, cu chipurile lor de sfinți zugrăviți, cuprind cărți de slujbă destul de vechi, și într-una din ele cetim glosa marginală : „Să știe că întru acest an au venit Nemții, de au hoțărît o parte din Țara Moldovei“. E fatalul 1774! Și mâna, care într-o sfântă carte de rugăciune a însemnat ceva ca durerea unei rugăciuni, e poate aceeași care, la porunca cine știe cui, a trebuit să rază de pe capetele unuia din jilturile pomenite, capurile de bouri amintitoare de Moldova!... Unul dintre zimbri se mai cunoaște totuși, pe o străveche strănă, mărturie a stăpânirii noastre aici!...

Ne oprim acum la portretul ctitorului. Ștefan, cu bogate bucle aurii, e înfățișat aici cu ochi căprii. Bogdan, copilul domnesc, e leit-poleit și el un Ștefan. Doamna Maria vioaie și oacheșă ca o Moldoveancă. Un pui de Domniță se încurcă și ea în drumul oamenilor mari, purtând cu vitejie greul brocard al costumelor domnești. Tronul împăratului Isus e aidoma cel dela Pătrăuți.

Dar minunile ce scânteie pe pereți și icoanele de lemn și bogata catapiteazmă, — luni de zile ar da de văzut celui ce vrea și știe să vadă !

A doua patrie a Codicelui Voronețean e așa cum trebuia să fie !

Și ca mânat de o tainică presimțire, ce i-o fi șoptit că hotarul va să i se închiză, descoperim în dosul uneia din ușile laterale ale altarului, cea dinspre miazănoapte, numele cuiva care s'a aciuat aici cu numele, pentru ca să nu-l uităm. E : „N. Iorga, 14/27 Aprilie 1905“ !

Ieșim. Ca luminile de pe morminte ard în ogradă brândușele în bătaia dulcelui soare de toamnă. Din turnul care odinioară străjuia intrarea în cuprinsul mănăstirii, două clopote, dăruiri (din 5 Mai 1488), mai vechi decât biserica, ale lui însuși Ștefan Vodă prind a cânta :

Ștefan Vodă
Ștefan, Ștefan

— Auzi ? — mă întreabă stăruitor prietenul Gemănariu.

Le aud, prieten drag, le aud din atât de îndepărtatele noastre vremi de școală (1896), când tu, mai mare și mai știutor decât mine îmi povestiai minunea de necrezut a clopotelor cu graiu de om... Le aud — și le înțeleg — astăzi !...

Leca Morariu

A B O N A M E N T U L !

Grădina Iubitei

de Rudolf Baumbach

De-ar fi gardul cât de'nalt
Cât de sus zăplazul,
Dragostea le ia'n asalt
Țup! — și sar pâlazul.
Trec grădina pe furiș,
Printre rămurele
Aș vedea după tufiș
Chipul dragei mele.

Crini, rezedă, clopoței
Stau lângă olaltă
Lăcrimioare, dumbrăveci
Lângă rosa'nvoaltă.
Vioarele'mpodobesc
Împrejur tot stratul
Via, edera'mpletesc
Îț'n lung și latul.

Cărăbușii bâzâind
Sbor din floare'n floare,
Porumbeii guruind
Bat din aripioare.
Din potirul florilor
Fluturii sug miere,
Paseri cântă'n huciu de dor
În apropiere.

La butucul de stejar,
Locu-i de plăcere,
Azi o caut înzădar;
Vin cu'ntârziere,
Dar sub liliacu'nflor
Pe măsuță, — iată!
Heine „A Cântărilor
Carte“ — 'n lux legată.

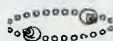
Și pe urmă-am colindat
Lumea minunată...
La întoarcere-am aflat
Draga măritată!
Am intrat cuviincios
Prin porțița mică,
Dar pe strat lucrat frumos
Nici o florică!

Pepeni, sfeclă, maiorean,
Mac și săcărică:
Pătlăgele, bob și hrean
Varză, hărpăcică,
Printre păpușoi, bostani,
Cimbrul de o parte,
Ceapă, usturoi, haldani
Mirosiau departe.

De prin stupi ies des roind
Sprintene albine,
Și din grajd s'aud mugind
Vaci la iesle pline.
Godeceii covițesc
Din coteț cu grate
Și găini cotcodăcesc,
Sboară speriate.

Greu pășiam prin zarzavat,
Straturi și verdețe,
Înzădar te-am căutat
Vis din tinerețe!
Dar pe locu-i favorit
Scump odininară,
Eu un leagăn am zărit
Și... o fășioară...

Trad. ¹⁾ de † Taniu Dracinski

NU UITAȚI DE MUZEUL PORUMBESCU!

¹⁾ Traducere (revizuită!), după Calendarul „Glasul Bucovinei“ 1920, 130.

Un jilt din neoliticul târziu al Basarabiei de Nord

Fotografia de mai sus ¹⁾ reprezintă un splendid model de jilt cu spetează, confecționat din lut ars și aflat în 1924 la Lipcani pe Prut (jud. Hotin) împreună cu numeroase obiecte din perioada pietrei lustruite, caracteristice culturii ceramicii pictate=Cucuteni B.

Mărimea acestui produs al plasticei neolitice e de 12,3 cm. Spatele scaunului se compune din două figurine stilizate antropomorfe, cari sunt legate una cu alta, la fel ca tuburile enigmaticelor vase duble din stațiunile cu ceramică pictată. Figurinele prezintă un corp feminin destul de schematic, ceea ce se observă în general foarte des la plastica neolitică carpato-balcanică și cea zisă ucraineană din provinciile preistorice.

Împreună cu idolii antropo și zoomorfi, trebuie să-l considerăm și scaunul nostru ca aparținând unui primitiv cult religios din epoca neolitică, dedicat unei zeiței feminine, simbolul căreia îl vom înțelege mai ușor, dacă ne gândim că depozitarii acestei civilizațiuni preistorice erau agricultori. Nu ne=om înșela dacă admitem că idolii aceștia au intrupat ideea unei zeiței de fertilitate, a unei zeițe=mame, a unei mame născătoare și dăruitoare nu numai de viață, dar înainte de toate și de soartă. Scaunul acesta era deci destinat pentru cultul religios, servind în acelaș timp ca un tron, pe care se așeza chipul divinității neolitice, fapt care s'a constatat într'o stațiune similară din Ucraina, unde cu ocaziunea unor săpături arheologice, s'a aflat o figurină, șezând pe un scaun cu spatele rupt. „Ce formă avea spatele tronului?“ se întreabă cercetătorul ucrainean (N. Makarenko, Etudes de la civilisation Tripilliene) și răspunde cu părere de rău: „Probabil nu vom ști=o nici odată“. Iată însă că întâmplarea a vrut, să=i putem da răspuns preciz, folosindu=ne de prețioasa piesă găsită de noi chiar pe pământul Moldovei noastre dintre Prut și Nistru.

Dr. C. Ambrojevici

¹⁾ Ilustrația în N-rul viitor !

Poveste c'un fecior de împărat

O fost odată ca nici odată. Cic'o fost odată doi frați, crai amândoi, și'mpărățiau pe rând aceeaș țară. Cum cel mai mare trăgea de moarte, cheamă pe frate=său și=i cuvântă : — Măi frate, iată că vreau să mor. Țara, copiii rămân pe mâna ta. Aibi milă de dânșii și să mi=i păzești cum ne=au păzit și pe noi părinții. Spune=le să nu treacă hotarul la deavolii cei de zmei. Păzească=și țara lor. De li=i spune, ei te=or asculta că=s deprinși să nu iasă din cuvânt. De nu li=i spune, păcatul tău o fi. — Și și=o dat sufletu cum o gătit cuvântu. Frate=său, după ce l=o'ngropat în lege, o luat copiii la dânsu. Da nici pomeneală n'o fost de hotarul zmeilor, că se temea împăratu să nu=i zăhăiască nepoții domnia și era bun bucuros să se mântuie de ei.

La un an=doi, când o fi fost, îi zice nepotul cel mare : — Bădie, mă duc la vânătoare !

— Du=te cu noroc ! —, îi dă răspuns împăratu luminat la față.

O îmblat feciorul de'mpărat cât o îmblat, și'o ajuns la hotaru capcânilor. Chiar în hotar curgea un pârâu. Când și=o rădicat flă=căul capu să vadă pe unde să treacă, o dat cu ochii de=un moșneag ce se uita în adâncul apei. Și s'o gândit : — Ce ciot de moșneag ! — Da când o dat să treacă, moșneagu l=o povățuit : — Nu trece fiule !

— Ce știi, dumneata moșule ! . . . De=ai ști numa cât știe un drac de băiet ca mine, i=ai spune popii Măi ! Mă duc eu în plata lui Dumnezeu. — Și s'o dus fără să știe că moșneagul acela era chiar Dumnezeu.

Și cum mergea așa, i=o picat ca din senin o capră în cale. Își dă el : — De când îmblu la vânat, numa capra asta mi=o ieșit în=ainte. De ce n'aș vâna=o ? — Întinde arcu s'o săgete. Când colo, capra nicăieri.

— Pfiu Ducă=se pe pustii ! — face și=și scui pă în sân. Și=o ia disnou la drum.

Ajunge, mai de cătră sară, la un bordei. Cată'ncoace, cată'n=colo. Nimeni, decât baba pe cuptior. Se mira doar că de ce=i ste=clesc ochii mai avan ca la măt. Și=l întreabă baba : — Ce cați, fecior de'mpărat ?

— Am fugărit o capră și nu știu ce cale=o luat.

— Doamne, fecior de'mpărat ! . . . Fă pe cărare la deal ! Ii da de trei fete'mpărătițe. Dă=te'n dragoste cu ele și uită de capră !

O ia el pe cărare la deal ! Dă de cele trei fete 'mpărătițe ce toată ziua se ghiloseau, se sulemeneau și se rumeneau de-ți luau ochii când le priveai. Ele, cumu-l văd, la masă-l poftesc. Iar fata cea mai mare se face a-l întreba : — Ce-ți pofteste inima și ce-ți cere sufletu, fecior de'mpărat ?

— Fată'mpărătiță, inima=mi pofteste un pui fript că m'o slăbit foamea de când colind țările ; iar sufletu, pe tine mi te cere.

— Hai și=i ospăta și pe urmă cărțile=om juca. Mă=i dovedi, a ta rămân. Te=oiu dovedi, capu=ți iau !

L=o dovedit pe feciorul de'mpărat și i=o luat capu.

Feciorul cel mijlociu, dacă vede și vede că nu=i vine nici nu=mele frățâne=său, face'ntr'un târziu : — Bădie,=s patru ani de când s'o dus frate=meu. Mă duc să=l cat.

— Du=te cu sănătate ! — O îmblat el cât o îmblat calea valea ¹⁾ și, ce=o făcut, ce=o diresc, o trecut păraul pe lângă moșneag fără să=i dee nici *Bună vremea*. Îi iese=o capră'n cale.

— De când imblu după frate=meu, nu mi=o ieșit nimica înaintea ! Ian să vânez capra asta ! — Cum zice, cum capra nu=i. — Hei, drăcia dracului ! — Merge cât mai merge și=ajunge la un bordei. Întră'n nuntru pe coate. Dar pe nimeni nu vede decât baba pe cuptior.

— Fie=ți gândul cum ți=i căutătura, fecior de'mpărat. Ce=alean, ce=amar te fugărește încoa ? Fă pe cărare la deal ! Îi da de trei fete'mpărătițe. Dă=te'n dragoste cu ele și=i uita năcazul.

Face el pe cărare la deal. Dă de fetele cele ghilosite, suleme=nite și rumenite. Numa la poartă o ajuns și fetele l=au văzut. Și cum l=au văzut, cum la masă l=au poftit. Da lui numa negru i s'o făcut pe dinainte când o văzut capul frățâne=său în par. O dat s'o ia la sănătoasă, da fata cea mijlocie l=o oprit.

— Ce=ți pofteste inima și ce=ți cere sufletul, fecior de'mpărat ?

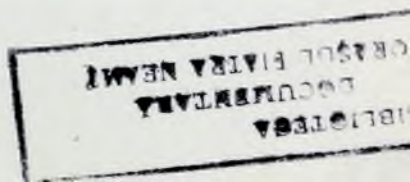
— Inima=mi pofteste=un puiu fript, iar sufletu pe tine mi te cere.

— Ospătează puiul și hai să jucăm cărțile. De mă=i dovedi, a ta rămân ; de te=oiu dovedi capu=ți iau.

Ce=o făcut, ce=o dires — l=o dovedit, i=o luat capul și i l=o pus în par alături de=al frățâne=său.

Fratele cel mic zice și el : — Bădie,=s opt ani de cât s'o dus cu graba un frate după celălalt și s'o'ntâlnit cu zăbava, că nici de nume nu le mai aud. De ce s'au dus ei, de ce m'aș tot duce și eu.

¹⁾ A imbla calea, valea are și alt sens !

— Du-te cu turte și cu pască pe urma fraților tăi! —, i-o zis împăratul ușurat. Băietanu o holbat ochii numa, c'amu o fost înțeles ce clocotea în inima moșu-său. Și, de zăbovit, n'o mai zăbovit mut ci și-o luat tălpășița încotro vedea cu ochii. Cu inima plină de năcaz și voie rea o mers pân'ce-o ajuns la hotarul zmeilor. S'o oprit aici căci un fel de frică i s'o fost pus în spate și i-o muiat picioarele cum se gândea la, te miri ce, să nu-i fi mâncat frații vre-o moarte năpraznică. Și numa ce s'o oprit, dă cu ochii de moșneag. — Sărut mâna, moșule. Ce păcat te-o adus prin meleagurile iestea?

— He, hei, voinice! Grijă mea, soarta ta. Da'ncotro?

— Încotro văd cu ochii. Nu știu unde îmi băciuiesc frații, și-i cat să văd ce pacoste ori ce noroc mi-i pripășește.

— Grele zile te-așteaptă, voinice! De ce nu te-ai întoarce la casa cui te are? — Iată ce și iga ce, moșule. Nu mă'mpunge binele să fug de dânsul, ci relele și belelele.

— De-i așa, voinice, du-te 'n lumea ta și cată să fii acătării. Roagă-te lui Dumnezeu sara și dimineața și bine-i îmbla!

I-o mulțumit feciorul de'mpărat pentru povețe, o pus traista'n băț și, hai disnou la drum. Și-o mers o zi și-o noapte și încă vre-o două pân'ce i-o ieșit o capră'n cale. Cum o'ntins arcu, capra cotilește nu știu cum pe după copaci și întră ca'n pământ. Dar voinicu i se ia pe urma rămasă în hlei. Ajunge la bordei. Vede că urma duce'năuntru. S'apleacă și se târâie în brânci și el. Cum se vede'ntrat, s'apucă de băjbâit în fâte părțile. Când vede baba, îi dă: — Mai-măinte erai capră, amu babă?! — Și până una alta, ia cu ișerul și, trage-i o refenea. — Unde mi-s frații băbădie?

— Ajungă-ți, măi nicuță! Nu mai da! Frații tăi s'or fi dus la fetele celea de'mpărat și s'or fi'ngurluind și-amu. Fă pe cărare la deal! Îi da de fetele de'mpărat, te-i da'n dragoste cu ele și-i uita năcazul. — O ia el pe cărare la deal. Dă de'mpărătițele celea sulemenite și'mpopoțonate, de să nu le freci pe dinainte. Cumu-l văd, la masă-l poftesc. După ce espătează, prinde cărțile-a juca cu fata cea mică. Da fata numa — ce face, ce direge. — mi-l dovedește. Când să-i ieie capul, flăcăul se roagă: — Dă-mi răgaz pe-un an de zile să prind a vedea cumu-i lumea! La un an m'oiu întoarce'napoi și mi-i lua capul. — O dat Dumnezeu de i-o dat drumu pe-un an. Îmblă feciorul de'mpărat în lungiș și'n curmeziș țările fâte. La un an încheiat, hai să se ducă la moarte. Da tare-i venea lui, nu știu cum, să nu se mai ducă. Până una alta, se cațără'ntr'un vârf de mestecăn

nant. Dă el câteva chiote din năntime, se sucește, se'nvârtește și se uită în jos. Bătea vântu și iarba îmbla valuri, valuri. În iarbă se mâncau doi guzani de să se prăpădească. Un guzan era negru, unu alb ; cel negru drac, cel alb român. Dracu-i da câte-o trântală celuilalt, de să-i scoată sufletul. Feciorului de'mpărat i s'o făcut milă și numa=și dă'n sine : — De ce-l mai trânteste când vede că-i mai mult gata ! — Cum zice, cum sare din copac în preajma guzanilor și cât ai clipi din ochi, împle= o falce de loc din trupul dracului. Guzanul cel alb se dă de trei ori peste cap, se face fecior de'mpărat și cuvântă către celălalt : — Doamne, fecior de'mpărat, mare pomană ți-ai făcut că m'ai scos dela moarte. Hai să ne prindem frați de cruce ! — Și cum se prind frați de cruce, îi grăiește mai departe : — Tata are un inel. Dacăș putea să-l scot din minte să mi-l dea, tu ai scăpa de zmei. (Va urma)

Culeasă în Ianuarie 1928 din Mitocul-Adâncatei, jud. Dorohoi, dela moșul *Gheorghe Bobu*, în vârstă de 70 de ani, mort în vara aceluiaș an,

de **Petru Iroaie**

RECENZII

Rumänische Hochzeits- und Totengebräuche von A. Flachs¹⁾ (Berlin 1899). — Concepută pentru un cerc larg de cetitori, plecând dela studiile lui S. Fl. Marian și El. Sevastos despre nunta și înmormântarea la Români, broșura lui Flachs întrunește două calități : expunere facilă și informație preciză, cu o justă comentare a faptelor descrise.

În primul capitol autorul ne dă imaginea nunții, desfășurând cronologic obiceiurile uzitate, fără a le epuiza nici ca tip. La Marian („Nunta la Români“), ca să facem o comparație, expunerea se cantonează în diviziuni și subdiviziuni, se diversifică prin citate și duceri la izvoare, primind aspect de lucrare masiv=științifică. La Flachs curge în fraze scurte intercalându-se locuții românești, versuri ad-hoc sau cu citate plastice. Datele culese din Marian și Sevastos

¹⁾ Din lucrarea de seminar *Rumänische Hochzeits- und Totengebräuche von A. Flachs* în comparație cu S. Fl. Marian „Nunta la Români“, „Înmormântarea la Români“ și El. Sevastos „Nunta la Români“, — cetită în șed. din 23 Noemvrie 1932 la „Seminarul român de literatură modernă și folclor“.

primesc uneori o altă ordine decât în cărțile de bază (vrăjitul, cunoașterea tinerilor), altcori ele sunt aranjate în pitorești scene rustice, descrise cu suflu literar (pețitul pag. 23—26).

Flachs își alege o păreche imaginară de fineri, pe care o petrece prin toate obiceiurile nunții înregistrate de el. Procedul, deficitar din punct de vedere științific, se potrivește cu intenția de a populariza a cărții, ușurându-i lectura. Ultima parte a obiceiurilor la nuntă, începând dela „iertăciune“, e tratată eliptic. Conținutul devine rezumativ, nu atinge obiceiurile la masă, înhobotatul, orațiile de masă —, zbenguitul cu strigăturile speciale ale nunții.

Lacună regretabilă e că Flachs nu insistă îndeajuns asupra orațiilor de nuntă, al căror fir se prelungește în variante la pețit și logodnă. Autorul comite apoi o inadvertență când nu înoadă vrăjile și farmece cu zilele în ajunul cărora se vrăjește. Anumite farmece se fac la timp anumit; de altfel ar fi ineficace. Și totuși, afară de cazurile atinse, obiceiurile nunții românești, câte sunt prezintate și cum sunt înfățișate în această cărțuie, nu sufăr deformări și interpretări greșite. Valoarea lor informativă e de netăgăduit.

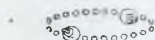
Traducerile din cântecul nostru popular, deși verbale, mențin grafia versului original, reușind câteodată să rimeze sau să redea și ritmul autohton. Terminând capitolul prim, rămânem convinși că Flachs, deși utilizează materialul altora, a trăit real o nuntă la noi și a avut un fecund contact cu mediul românesc.

Capitolul „Rumänische Totengebräuche“ îl urmează servil pe Marian („Înmormântarea la Români“). Expunerea se comprimă în frază pregnantă, informativă. Exemplificăriie bocetelor abundă: bocete impresionante și de vibrante accente sufletești. Ba Flachs reușește (cu greutateși mărturisite) să dea și-o traducere a bocetului din Crasna Bucovinei (S. Fl. Marian, op. cit. pag. 4), traducere, care se ridică chiar la oarecare valoare literară.

Altădată traducerea e mai puțin fericită. Astfel Flachs traduce (impropriu) calificativul „puiul“ (în sens de fiu) cu „Hünchen“ (pui de găină): „Si-ai venit până în prag / Și mi-ai luat puiul drag“ (Marian, op. cit. pag. 120) devine: „Und bist zur Schwelle gekommen / Und hast nur das teure Hühnchen genommen“. „Rumänische Hochzeits- und Totengebräuche“ aduce deci în pagini condensate icoana autentică a nunții și a înmormântării românești. Fără un aport nou al informației, totuși personală, intuind bine realitatea românească, debitând și reflexii judicioase, rămâne o carte de preț.

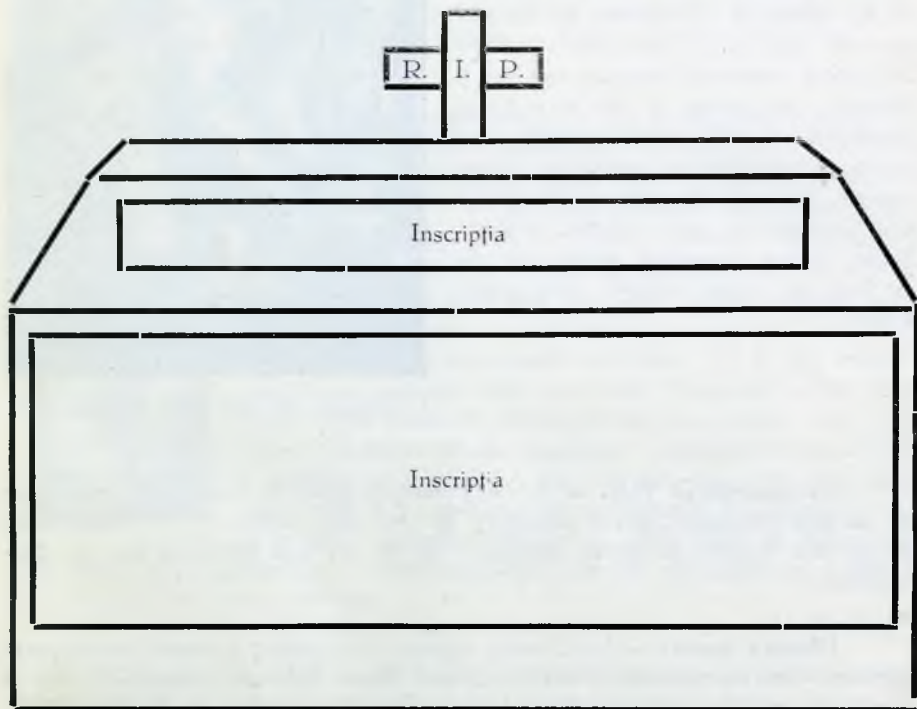
Dela 1899, de când apărură, și până la noi, cărțulia lui Flachs s'a strecurat modestă și ignorată. În „Șezătoarea” anilor 1903—1904 Teodorescu-Kirileanu publică o bibliografie de folclor românesc; nu-l amintește însă pe Flachs. Atenția noastră, deși tardivă, vine s'o încadreze în drepturi ce i se cuvin.

Leon Topa

Multe și mărunte . . .

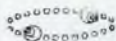
Din istoria regiment. 41 de infanterie ¹⁾, Cernăuți. — În campania de ocupare a Bosniei, la 1878, a acționat și regimentul bucovinean 41 de infanterie, — în care se găsea ca rezervist și frățieratul meu frate Eduard Kreutz. Fratele meu sucombuse de pe urma cumplitelor strapăte ale campaniei. „Patruzecișuni” întorși, după războiu, acasă povestiau apoi că fărtații lor de arme, rămăși pentru totdeauna în „Bosna”, își dorm somnul de eroi într'un mare mormânt comun din grădina Villei Cengic²; ba că li s'ar fi pus chiar și o piatră comemorativă. Firește miza fost mereu aminte de acest fapt . . . Și profitând de un concediu mai îndelungat, am stat în Iunie 1914, 3 zile la Sarajewo, până ce în adevăr am reușit să descopăr, dar în stare foarte dăpănată, ceea căutam . . . Un monument de piatră, în următorul

¹⁾ Regiment în majoritatea lui român !

chip: Sus pe cruce inscripția *R. I. P.*; pe postamentul trapez, suprapus, pisania: *Die Waffengeführten des k. u. k. Infanterie Regiments Erz. Eugen No. 41 ihren vor dem Feinde gefallen und im Dienste für Kaiser und Vaterland gestorbenen Kameraden. 1878.*; iar pe postamentul paralelipedic de bază: *Aus der grossen Zahl der gefallen und in Folge von Verwundungen und an Kriegstrapazen gestorbenen Angehörigen des Regiments haben hier ihre letzte Ruhe gefunden: Hptm. Czerwenka Zgfh. Pantazi Kpl. Wolfer Balicz Botezat Gft. Czadek Poluk Markus Inftr Raja Kosteniuc Popescu Kostin Melniczuk Spânul Rilowischko Kotos Liahul Seretean Komenița Țaran Richter Lupescu Kerth Schlich Kreutz Sauciu (Restul nedescifrabil...).*

Dr. Arthur Kreutz

Cronică

Suceava culturală. — Și lucrează la gătoria de cărți a Părintelui Cleopa Palamarencu (Moldovan de dincolo de Nistru) cu așa osârdie și cu așa zor, în Mănăstirea Sf. Ioan (cf. și „Făt-frumos” 1929, 227), încât reziduurile intensivei culturalități Sucevene sunt sporite și prin acest fel de îndeletnicire. — Cu multă simpatie sunt primite Academii de muzică și recitări aranjate (după clasică pildă a „Armoniei” dela Cernăuți) de soc. „Ciprian Porumbescu”. Corul reorganizat ad-hoc de d-l A. Isar, s’a impus definitiv dela prima audție.

În legătoria Sf. Ioan (Fot. 20 Sept. 1932)

*

Comemorativul 1933. — În 1933 Suceava poate și trebuie să comemoreze 50 ani dela înființarea Școlii Române; 50 ani dela moartea lui C. Porumbescu, 40 ani dela moartea lui Ștefan Ștefureac; și 30 ani dela înființarea soc. „C. Porumbescu”.

*

Plastica noastră. — La Cernăuți crainicii artei plastice activează într-un foarte stimulant corp reprezentativ (inițiat de iscusitul Eugen Pohontzu), organizând chiar și manifestări publice, ca d. p. cel de-al II-lea Salon de toamnă (2—31 Oct. 1932), sau afirmându-se izolat, ca d. p. puternicul Leo Hrușca (Expoziția din 9 Oct.—6

Nov. 1932, care ne-a revelat opere definitive: *Autoportret*, *Topirea zăpezii*, *Gândirea*). — ... Pe când d-l Ioan Cârdei, în splendida sa izolare Suceveană izvodește, cu ale noastre dintru ale noastre, creații menite să facă cinste Sucevii, care, poate, încă nu-și dă seama pe cine anume îl găzduiește...

*

† **Laura Porumbescu.** — Placarde îndoliate vestiau dăunăzi, la Cernăuți, următoarele: „Cu duioasă îndurerare vestim izbăvirea din cea mai nedreaptă și mai chinută viață a celei din urmă mlădițe care poartă numele marelui Ciprian Porumbescu, **Laura Porumbescu** născ. **Hartl**, adormită întru Domnul **Duminică 12 Martie 1933** în vârstă de 73 ani. Veniți să-i dăm cea mai de pe urmă cinste! Cortegiul funebrel pornește dela Capela cimitirului orașenesc **Martii ora 2 d. a. Matilda Neumeyer** născ. **Hartl**, soră, și **Prietenii Memoriei lui Ciprian Porumbescu**“. — E văduva lui Ștefan Porumbescu (fratele mai mic al lui Ciprian P.): Laura cea adese și cu simpatie amintită de C. P. în scrisorile și carnetele sale. — „Eroină dealungul vieții și martiră în cele din urmă pâlpâiri ale chinuitei ei sărăcii, **Laura Porumbescu** rămâne și dânsa un vrednic nume *Porumbescu*“ — zicea la mormântul ei *Armonistul* (din „Glasul Bucovinei“ 1933 Nr. 4018).

Elena Popescu

*

Doctor Artur Gorovei! — Consiliul facultății de litere și filosofie dela Universitatea din Cernăuți, întrunit în ședința din 21 Ian. a. c. a hotărât, cu unanimitate de voturi, ca d-lui Artur Gorovei, decanul folcloriștilor români de astăzi, să i se confere suprema recunoștință: *doctoratul honoris causa*. În stârșit un gest, care nu reeditează mereu aceeași slugărnice a noastră față de „somitățile“ *străinătății*, ba mai mult, un gest care chiar și'n cuprinsul României deține o distinsă semnificație. Așa doctor onorific, — da! Orcând: da!

*

Neglijat D. Paciurea? Dar Grigorescu?! — Să ne mai prindă mirarea că în „Capitală“ se trece atât de ieftin peste săvârșirea unui D. Paciurea? Când chiar și-un Grigorescu e debarcat aice printre sugetele indezirabile?! Cine nu crede n'are decât să intre (ca noi, la 6 Dec. 1932; de față era și distinsul profesor dela Academia de Belle-Arte, Iași, d-l A. D. Atanasu¹⁾ în Pinacoteca Statului dela Ateneu!... În adevăr *Santinela* (Dorobanțul) lui Grigorescu nu și-a putut găsi aice locul printre celelalte piese Grigorescu, ci (împreună cu Kaulbach!) e astrucat într'o încăpere lăaturalnică, la lucrășoarele netrebnice! Și de ce anume? Întâi, firește, pentru că avem prea mulți Grigorești — (la Moscova)! Apoi fiindcă în Ateneu trebuie să se răsfețe alde Corneliu Michailescu (*Peisaj italian* etc.): capodoperă de perversitate a desenului și a colorii... Etc. Și, mai ales, cui nu-i place, n'are decât să se mulțumească cu *Santinela* lui Grigorescu, care ni se oferă în aspect filatelistic!... Dar când la București e atâta lucru, când sărbătoririle... contemporaneității (în care, d-l Gusti nu e ultimul) se țin lanț, de ce ne-am mai mira?...

L. Morariu

¹⁾ Directorul excelentei reviste „*Arta română*“ (Iași, An. I 1908—V 1931), de care repertoriul *Publicațiunile periodice românești*, București 1913 habar n'are.

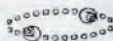
Compozitorul cch Iosef Machon. — Cum programul Academiei armoniste din 24 Martie aducea pentru prima dată numele compozitorului Iosef Machon, câteva lămuriri ne par foarte bine venite.

Compozitorul I. Machon e — cine=ar crede — un înalt funcționar: Consilier în Ministerul Căilor ferate! .. Va să zică un *cineva* în care profesiunea cotidiană n'a putut înăbuși profunde năzuinți native. Concomitent cu studiile sale profesionale, I. Machon a făcut deci temeinice studii de muzică (pian și compoziție) la conservatorul de stat din Praha și la reputatul muzician și compozitor prof. V. Novak, fost director al Conservatorului. Astăzi „d=I inginer și consilier“ Machon e unul din cei mai fecunzi și mai apreciați compozitori. Cântecelul lui întrec numărul de 100, fiind foarte apreciate. De curând, cu ocazia aniversării zilei natale a Președintelui Masaryk, unul din concertele aranjate la Praha aducea în program numai cântece de Machon (15 la număr), cântece interpretate de ilustra noastră compatriotă *Vera Mora* (= *Ka=rolina V. M. Șesan*) și acompaniate la pian de însuși compozitorul lor. E un gând fericit că „Armonia“ noastră, atât de plină de inițiativă, și l=za înscris în programul ei și pe I. Machon.

*

Dimitrie Bucevschi. — Un grup de intelectuali și de colegi „profesioniști“ îl sărbătoriau deunăzi la Cernăuți, într'un multiplu jubileu, pe venerabilul nostru **Dimitrie Bucevschi** (nepot al marelui Epaminonda A. Bucevschi), directorul tipografiei „Mitropolitul Silvestru“. S'au rostit atunci binemeritate elogiul pentru protagonistul artei lui Gutenberg în Bucovina și pentru omul de înaltă omenie D. Bucevschi. Dar nu s'au spus totuși (poate și din pricina colegilor „profesioniști“...) cele mai cinstitoare cuvinte pentru acel Dimitrie Bucevschi care — în ce vremuri! — și=a făcut ucenicia tipografică la „Buciumul român“ al lui T. Codrescu dela Iași, care a lucrat deci alături de Mihail Kogălniceanu și care, mai târziu, în Bucovina perfidelor urgii austriace, a fost, alături de Constantin Morariu, neclintită santinelă a *deșteptărismului* integral=românesc. Sunt în paginile rămase dela C. Morariu mărturii decât cari nu pot fi altele mai onorante pentru *Românul* D. Bucevschi; cităm d. p.: „Dacă Bucevschi ar fi urmat sfatul guvernorului Goëss, care îi măgulia vrednicia și=l trimitea să=și caute un post de director tipografic în Lemberg ori în Viena, cine știe ce s'ar fi ales de găzetăria noastră. Bucevschi însă a preferat să intre ca culegător de litere în tipografia lui Eckhardt, numai ca să susție foile noastre“...

Al. Lupu

Dela administrația rev. „Făt=Frumos“

Am mai primit următoarele daruri: *500 lei* dela P. C. Sa Păr. *Eugen Jancovschi*, paroh în Cosmin, jud. Cernăuți; *500 lei* dela d=I Dr. *Vasile Loichița*, prof. univ. Cernăuți; și *200 lei* dela d=I *Ioan Jăjâie*, învățător în Vicovul=de=Jos, Bucovina. — Cinste generoșilor cititori culturali!

Începând cu *N=rul viitor*, vom reactiva lista *Paraziților culturali* (= *restanțierilor noștri*)! Să nu se plângă nimene că n'a fost (de atâtea ori!) avertizat!!!

Apare tot la două luni

—
REDACTIA ȘI ADMINISTAȚIA :
SUCEAVA, str. Lascar Luția

—
ABONAMENTUL (achitat numai anticipativ)

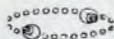
In Țară 200 lei pe an

In Străinătate : 300 lei pe an

Colaboratorii plătesc numai 100 lei pe an

—
CUPRINSUL :

Leca Morariu . . .	Austriecii sau, poate, Ungurii dela București
G. Voevidca . . .	Vre=reaș să mă spăl de jale (versuri)
Ioan Flaișer . . .	Remember (p. Iosif Flaișer)
Leca Morariu . . .	De=ale Cirebirilor III
A. Doina	Epigrame (versuri)
Milan P. Șesan . .	Teatrul de păpuși
Al. Criță	„Criticul“ Gh. Călinescu
Leca Morariu . . .	La Voroneț (1913)
† Taniu Dracinski .	Grădina iubitei (versuri ; trad. din R. Baumbach)
Dr. C. Ambrojevici .	Un jilt din neoliticul târziu
P. Iroaie	Poveste c'un fecior de împărat (folclor)
Leon Țopa	Recenzii
Dr. Arthur Kreutz .	Multe și mărunte . . .
Elena Popescu, Leca Morariu și Al. Lupu	Cronică

NU UITAȚI DE BUSTUL LUI
C. PORUMBESCU !

BIBLIOGRAFIE

A apărut: *Biblioteca muzicală „FĂT = FRUMOS“* Nr. 1
August Karnet, *Peste vârfuri...* (Text de Eminescu) p. voce
și piano

Suceava 1933

Prețul 20 lei

Victor Morariu, „Foaia Soțietății pentru literatura și cultura română în Bucovina”
(1865—1869), Cernăuți 1932.

Leca Morariu, Pentru cântecul popular (Precizări), Cernăuți 1933.

Al. Bocănețu, Istoria orașului Cernăuți pe timpul Moldovei, Ed. a II-a, Cernăuți 1933.

Al. Bocănețu, Mănăstirea Moldovița, Cernăuți 1933 [cu 26 splendide ilustrații].

Vasile Grecu, Cărți de pictură bisericească bizantină, Cernăuți (1932).

Vasile Grecu, Influența bizantină în literatura românească, Cernăuți 1933.

Eugen I. Păunel, Informatorii lui Goethe asupra Principatelor Dunărene II—III,
Cernăuți 1932.

D. Găzdaru, Contribuție la relațiile lui Grigore Maior, Gheorghe Șincai și Petru
Maior cu Roma, Iași 1933.

C. Blum, Sarcofagul roman cu simbolurile justiției penale, Constanța (1933).

D. Braharu, Un colaborator al lui Șaguna: ... Gheorghe Ioanovici ..., Cluj 1932

Th. Capidan, Aromânii, Dialectul aromân, Studii lingvistice, București 1932 [Opera
fundamentală].

Carlo Tagliavini, Divagazioni semantiche rumene e balcaniche, II, Genève-Firenze
1932.

Anuarul Comisiunii monumentelor istorice, Secția pentru Transilvania *) 1930—1931,
Cluj 1932. [Un sumptuos volum, bogat ilustrat].

2	BIBLIOTECA „FĂT = FRUMOS“	2
PREȚUL 10 LEI	GEORGE VOEVIDCA 101 EPIGRAME PROFILURI DE CATEDRĂ ACADEMICE ZIG-ZAG C₂H₆O SUCEAVA 1932	PREȚUL 10 LEI

*) Dar secția pentru ... Bucovina? Ori și aici Ardealul tuturor avantajilor
financiare ne-a înghițit drepturile noastre, — drepturile celui mai istoric colț de pământ românesc ???...

PREȚUL 25 Lei